Is dit de bijl in de tweede pijler?

Binnenkort worden twee pensioenregelingen voor zelfstandigen gelanceerd: één bij het ZZP-pensioenfonds en één van BrightNL. Ze spelen in op de roep om individuele, flexibele keuzes in pensioenland. Zijn deze initiatieven daarmee welkome aanvullingen of geduchte concurrenten-in-wording? Twee visies.

Sjaak Zonneveld, auteur van 'Het Nieuwe Werken aan je pensioen' en commercieel directeur van BrightNL:

'Ons doel is om een collectieve en betaalbare pensioenregeling voor zelfstandigen in de markt te zetten. Met collectieve beleggingen, maar individuele eigendomsrechten. Ons verdienmodel – een vaste vergoeding voor onze dienstverlening, in plaats van een percentage – zal de pensioenmarkt doen opschudden. Wij bieden een derde pijler oplossing. Je hoort wel eens mensen zeggen dat de derde pijler uit ons pensioenstelsel mag verdwijnen. Maar ik zou eerder pleiten voor het afschaffen van de tweede pijler. De koppeling werknemer-werkgever is vaak lastig. Mensen wisselen van baan, een 35-jarige heeft zomaar vier of vijf pensioenpotjes. Het is onduidelijk hoe de waardeoverdracht uitpakt en het administreren van al die potjes is duur. Daarnaast komt het steeds vaker voor dat mensen soms in loondienst en soms als zelfstandige werken. Het huidige pensioenstelsel past niet meer bij deze ontwikkeling.'

Openheid en transparantie

'Wij willen de pensioenwereld laten zien dat openheid en transparantie nog veel verder kan gaan dan de wet- en regelgeving. Alle bedrijfsinformatie die we mogen openbaren, komt op de website. Ook vinden wij bestuurdersbeloningen van soms wel meer dan een half miljoen – dankzij pensioengeld dat deelnemers verplicht inleggen – ongepast. In ons beloningsbeleid is vastgelegd dat iemand bij BrightNL niet meer kan verdienen dan de Balkenende-norm.'

Ambitie

'We richten ons in eerste instantie op zelfstandigen, maar we worden al benaderd door werkgevers die ook vinden dat het pensioen een zaak van de deelnemer is. Zij vragen of ze ook mee kunnen doen. Wettelijk gezien is dit nu al mogelijk: met een volmacht van de medewerker kan een deel van het salaris op een individuele derde pijler-rekening worden gestort. Er staan wel enkele voor de derde pijler gunstige wetswijzigingen op de rol. Bij arbeidsongeschiktheid hoef je niet je derde pijler pensioenvermogen aan te spreken voordat je bijstand krijgt en je kunt straks dit vermogen ook aanspreken in geval van arbeidsongeschiktheid. Waardeoverdracht van de tweede naar de derde pijler zit er voorlopig niet in, met name vanwege de complexiteit van bestaande regelingen. Maar maatschappelijke trends kunnen we niet ontkennen. Als de grote verplichtstelling er af gaat – en dat gebeurt onvermijdelijk ooit – komt er marktwerking. Daar zijn de gevestigde partijen bang voor. En zodra het werknemers vrij staat te kiezen voor een pensioenuitvoerder, dan kunnen zij ook bij ons kan aankloppen. In dat geval kan BrightNL een concurrent worden voor bestaande fondsen.'

Erik Lutjens, pensioenadvocaat en hoogleraar pensioenrecht aan de Vrije Universiteit:

'Het is terecht dat er discussie is over het toelaten van zelfstandigen tot pensioenen. Want waarom zouden sommige groepen werkenden wel, en andere geen pensioen op kunnen bouwen? De nieuwe initiatieven zie ik als concretisering van dit debat, dat al een tijd loopt. Hoe BrightNL precies zal werken, begrijp ik nog niet helemaal. Is het nu een bank of een beleggingsinstelling, of alleen een intermediair? Ook op de website wordt het me niet duidelijk. Ik zet mijn vraagtekens bij hoe het juridisch nu precies zit.
Het ZZP-pensioenfonds heeft als voordeel dat er gevestigde namen voor samenwerken, zoals uitvoerder APG. Hoe dan ook is het nuttig dat er nieuwe mogelijkheden komen voor zelfstandigen die een pensioen willen. BrightNL en het ZZP-pensioenfonds vullen een leemte, maar de spoeling is nog dun. Daarmee is de keus voor de doelgroep nog niet heel groot.'

Hameren op transparantie

'Dat beide initiatieven hameren op transparante kostenstructuren is natuurlijk prachtig. Maar vergeet niet dat ze ook niet anders kunnen. Bij nieuwe spaar- en beleggingsproducten is het voor de klant essentieel om te weten hoeveel kosten er af gaan en hoeveel er over blijft voor beleggingen. Anders krijg je dezelfde toestanden als bij de woekerpolissen.
Transparantie bij pensioenfondsen is een ander verhaal. Er is geen directe link tussen premiekosten en pensioenuitkering. Primair van belang zijn veel meer de door sociale partners overeengekomen toezeggingen, gekoppeld aan het salaris van de deelnemer. Fondsbestuurders zouden wel beter kunnen letten op personeel dat voor zichzelf begint. Nu zijn er al mogelijkheden voor mensen die vrijwillig vertrekken om bij een fonds aangesloten te blijven. Voor zelfstandigen kan dit maximaal tien jaar. Het is goed als de wetgever die termijn verlengt. Het is vaak een aantrekkelijke optie om aangesloten te blijven. Pensioenfondsen zouden hierover veel adequater moeten communiceren, door bij uittreden niet alleen informatie over waardeoverdracht te geven. Ze kunnen veel nadrukkelijker deze regeling promoten. Hier ligt voor bestuurders een schone taak.'

Niet de bijl

'De pensioeninitiatieven voor zelfstandigen spelen in op individualisering, maar zetten denk ik niet de bijl in de wortel van ons pensioenstelsel. Dat is gebouwd op solidariteit en collectiviteit, waarbij de werkgever nog steeds een groot deel van de kosten betaalt. Zelfs als werknemers individueel zouden kunnen kiezen, hoeven traditionele pensioenfondsen zich niet bedreigd te voelen. Het leeuwendeel van deelnemers zal inzien dat collectiviteit voor iedereen, dus een keus voor bestaande pensioenfondsen, meer oplevert dan individuele keuze.' ■